

ВИКТОР САПАРИН

НА ОСМИЯ КИЛОМЕТЪР

Превод от руски: Александър Хрусанов, 1987

chitanka.info

Гордън затръщна вратата на кабината и въпросително погледна Кашкин. Неговото широко лице се разля в още по-широва усмивка. Тя сякаш казваше: „Давай“.

Гордън завъртя ключа на стартера. Двигателите изреваха и като вдигна огромни облаци прах, вихролетът се откъсна от Земята.

Те се облегнаха в креслата, разположени едно срещу друго, като в кабинка на лифт. Вихролетът летеше по стръмна наклонена линия, прицелена в мачтата, издигната някъде там на осемхиляден връх. През прозореца, върху фона на далечното синьо небе, се виждаха също така далечни бели зъбери.

— Тръгнахме — с удоволствие произнесе Кашкин.

Гордън мълчеше.

Но Кашкин не можеше да се сдържи.

— Месец изпитания и в книжката ще се появи още един зачет. На осем километра по-близо до Луната. Напомня играта „Нагоренадолу“, нали? Попадаш на лош номер и започвай отначало, а дори избирай нова професия.

Гордън вдигна рамене.

„Щом като е необходимо, какво има да се говори“ — преведе си жеста му Кашкин. Той въздъхна.

Гордън гледаше през прозореца с такова каменно, упорито изражение, че не оставаше никакво съмнение — той ще издържи всички изпитания, колкото и да са.

Покрай прозореца прелиха планинските хребети, приличаха на враснали в земята и вкаменили се гущери. Между тях зеленееха долини, по полегатите склонове пасяха овце — мирен, съвсем земен пейзаж.

На височина пет километра задуха вятър и машината започна да се люшка. Вихролетът летеше направо по протежение на невидим радиолъч, понякога надвисващ над пропаст, а друг път се приближаваше до заледена изпъкнала скала. В един участък попаднаха във виелица. Наоколо всичко се замъгли, белезникавият мрак премина в нощ; в кабината светна лампа. После внезапно просветля. Още минута и слънцето нахлу в кабината. Дори по лицето на Гордън заигра

усмивка, но може би това впечатление се създаваше от игрив слънчев лъч.

Покрай прозореца се изнисваха остри, нащърбени скали, бели, надвиснали корнизи, почти вертикални склонове, които се спуштаха като завеси. Снегът се задържаше по ръбовете, обрнати под различен ъгъл към небето. На слънчева светлина блестеше, а в сянката приличаше на разноцветни парцали.

— Тук е пълно с места, където дори в наши дни не е стъпвал човешки крак — с удоволствие произнесе Кашкин. — Нищо чудно — да се добереш до тия дебри е по-трудно, отколкото да се изкачиш на върха по вече прокарана пътека.

Станцията изскочи иззад много стръмен скат — дори не отвесен, а с отрицателен наклон. Ако се плъзнеш по такъв скат, ще литнеш в празно пространство. Който не издържаше на постоянното съседство с опасността по време на практиката, можеше да разчита да отиде на Луната само като турист.

Вихролетът се наклони незабележимо, а може би дори само така им се стори на пътниците; видяха нещо като косо закована полица, закрепена към почти вертикална стена. На дължина площадката не надминаваше три четвърти километър. По външния край бяха издигнати стълбове, между които беше опъната мрежа.

— Тук да не би да играят футбол? — удиви се Кашкин.

Но територията на станцията най-малко приличаше на футболно игрище. Неравна, на дупки, обсипана със скални отломки, тя неприятно се накланяше към външния край.

По целия участък някой щедро бе разхвърлял беседки с уреди, огледала на массивни клумби, капани за космически частици и съоръжения с фантастични форми, за чието предназначение беше трудно веднага да се досетиш.

— Явно са решили да изпитат работоспособността ни — отново подметна Кашкин. — Няма да скучаем.

Гордън отново премълча.

„Ами, дръж си впечатленията за себе си“, помисли Кашкин и веднага след това радостно викна:

— Пригответи се за кадане! Добре дошли на Луната! Пътниците да облекат скафандри!

Гордън погледна смръщено към Кашкин, но протегна ръка към пакета в мрежата за багаж. Вихролетът се приближи към мачтата в края на площадката, вдигна снежна виелица и внимателно кацна. Гордън и Кашкин облякоха скафандрите. Със същите ципове и джобове като на лунните, разположени по същите места, със също толкова здрави прозрачни шлемове.

Кашкин отвори вратата на кабината, стъпи на прага, постоя секунда и скочи в снега. Почувства сякаш му бяха пораснали крила. Мекият скафандр се разду като аеростат и Кашкин прелетя метър и половина по-далеч, отколкото разчиташе. Ясно, не беше Луната, но отсега нататък при всяко физическо усилие трябваше да се отчита специфичният коефициент. Гордън се приземи до него и двамата закрачиха към станцията.

Когато се изкачиха на възвищението, Кашкин се огледа и помисли, че нямаше да е лошо да се издигне на метър, дори на два защитната мрежа. Ако задуха вятър, и то изпод планината, лесно можеш да прелетиш над нея като волейболна топка.

„Сигурно всичко е изчислено — успокои се той. — Вероятно до самата граница. Разбира се, риск има. Без риск цялата тази история няма никаква стойност.“

Внезапно се развесели. Прищя му се да се втурне, да направи снежна топка и да я хвърли по Гордън. А той се движеше внимателно, сякаш на всяка крачка го дебнеше отровна змия или някаква друга неизвестна опасност.

Разбира се, да получиш тук травма беше съвсем просто. И вихролетът ще те отведе в низината, а на Луната ще полети някой друг, защото в твоята зачетна книжка в графата „Практика на високопланинска станция“ ще се появи забележка. Вниманието тук е също като дисциплина, по която поставят бележки.

Помещението на станцията беше вдълбано в тялото на планината. Над входа надвисваше дебела козирка. На Луната такива козирки защитаваха от метеорити; тук вероятно пазеха от сриващи се отгоре камъни.

На почукаването с юмрук по вратата не се озова никой.

Кашкин започна да върти колелото до вратата. Масивната плоча на невидими шарнири започна да се отваря.

„Защо се крият? — помисли Кашкин. — Можеха да ни посрещнат.“

В шлюзовата камера свободно се побираха двама души. Външната врата се затвори, чу се слабо съскане — скафандрите започнаха да „слабеят“, отвори се втората, вътрешната врата. Новодошлите се озоваха в стая със закръглени ъгли. По стените имаше шкафчета, циферблести, кранове, огромно количество всякакви съоръжения. В един ъгъл стоеше бюро с разкрит дневник на дежурството върху него и висок въртящ се стол. Салон. Работен кабинет. И в същото време столова. Насред стаята имаше маса за хранене с посуда за четирима и четири кресла около нея.

— Момчета! — завика Кашкин, като си свали шлема. — Дойде смяната. Къде сте?

Не последва никакъв отговор.

Докато Гордън методично, по всички правила се освобождаваше от скафандъра, Кашкин успя да погледне в спалнята, в лабораторията, в кухничката. Отвори вратата на тоалетната и неизвестно защо пусна водата. По лицето му плъзна объркана усмивка.

— Ти разбираш ли нещо?

Още не бяха минали на ти, но Кашкин сметна, че моментът е подходящ.

Гордън се приближи до бюрото. Върху разтворената страница видя готов запис за сдаване и приемане на станцията. Датата беше днешна, оставаше само да се поставят подписите.

От кухнята се разнасяше апетитният аромат на обеда.

— А може би — произнесе неуверено Кашкин, — може би това влиза в програмата на изпитанията?

Сред практиканите се носеха слухове, че за всяка двойка стажанти се подготвя специална изненада, за да се види как кандидатите „лунатици“ ще се държат в неочеквана ситуация.

— Трябва да се разпита протоколчикът — бързо съобрази Гордън. Той се приближи към малко отверстие в стената и щракна ключ с надпис „Въпроси и отговори“.

— Къде са Горишев и Дубровски? — попита той с висок глас.

— Горишев отиде по дяволите — отвърна протоколчикът. — Дубровски го последва — добави машината след известна пауза.

— Що за дяволщина? — изблещи очи Кашкин. — Машината е откачила.

— Кога излязоха Горишев и Дубровски? — спокойно зададе въпрос Гордън. Той говореше с почти толкова равномерен глас като машината.

— Горишев в тринадесет и двадесет. Дубровски десет минути по-късно.

Кашкин погледна часовника.

— Двадесет минути преди да дойдем! Значи те са там, навън... Как не ги видяхме?

Той се отправи към входната врата. Тя не се отваряше. Кашкин дръпна по-силно дръжката. Тогава вратата произнесе: „Затегнете скафандръ!“ Кашкин изохка от досада.

Тук нещата бяха свързани със сигнализация: скафандрите, вратата, протоколчикът, и, естествено, грешката на Кашкин вече беше записана някъде на магнитна лента и ще влезе в обобщението за неговите пропуски. Впрочем засега това беше още учебен период, тренировка, първият ден... Тези мили автомати щяха да научат Кашкин на необходимата автоматичност. Не беше ли в това смисълът на цялата практика в станцията — в крайния и, да се надяваме, сумарния бал?

— На площадката нямаше никого — рече Гордън. — Огледах я внимателно от вихролета.

Кашкин стоеше насреща на скафандръа, който така и не успя да свали.

— Трябва да прослушаме записите на разговорите им — съобрази накрая той. — Най-следните.

„Идеята не е лоша“, отрази се върху лицето на Гордън. Той откри брояча на време и започна да върти диска.

— Поставям на тринадесет и седемнадесет.

Машината весело заговори с гласа на Горишев:

— Е, отивам да посрещна тия дяволи. А на теб всичко най-хубаво!

— Върви по дяволите! — Дубровски произнесе традиционната фраза почти без никаква интонация.

— Съветвам те да подобриш хумора си!

— Достатъчно — раздразненият глас на човек, зает с важна работа.

Звук на затваряща се врата.

— Така — намеси се Кашкин. — Дяволите, това сме ние. Горишев е тръгнал да ни посреща. А какво е правил Дубровски?

— Псст... — Гордън предупредително вдигна ръка.

Шум. Въздишка. Тънко, пронизително свистене. Удар от падащ предмет. Бързи стъпки. Отваряне на входната врата.

— Сега ще настъпи пауза до нашето идване.

— Има ли запис за външната обстановка? — попита Гордън протоколчика.

— Вторият канал е неизправен.

Гордън щракна превключвателя с надпис „Втори канал“.

— Действително. И така, да направим изводи. Какво можем да смятаме за установено. Горишев е тръгнал да ни посреща. Дубровски е поправял неизправния външен канал, за да предаде станцията в изправност. Горишев не е подозирал нищо. Дубровски се е втурнал да го предупреди за това, а може би и нас. Това неизвестно „нещо“ вероятно е свързано със свистенето.

— Логично. Само ако... само ако това не е разиграване! Хайде да претърсим както се полага станцията. Може би младежите седят някъде в стенните шкафове. И ни се надсмиват.

— Да проверим за всеки случай.

Те огледаха отново всяка педя. Надничаха под леглата, под масата и креслата, отваряха врати и вратички, без да изключват аптечката.

— Толкова — каза Кашкин, като отърсваше праха от коленете си.

— Ако не са се превърнали в мишки, тук ги няма. Значи се крият навън. Обличай скафандря.

Когато излязоха на площадката, видяха, че от вратата на станцията по пресния сняг се проточват две двойки следи, които преди не бяха привлечли вниманието им. Следите водеха в посока, противоположна на онази, от която бяха дошли Кашкин и Гордън след кацането на вихролета.

— Излиза, че Горишев не нас е посрещал. Значи не ние сме дяволите! — възкликна Кашкин. — А кого... Що за дяволщина!

Бяха извървели само няколко десетки стъпки покрай следите. По-нататък следи нямаше. Наоколо лежаха снежни навеи, чисти и недокосвани. Кашкин неволно вдигна поглед към небето.

— Да не са излетели? Какви дяволи са могли да ги отнесат?

Небето не му отговори.

Тогава Кашкин се огледа встрани. Върху скалистата стена, към която прилягаше площадката, видя изображение на череп и кръстосани кости. До знака, предупреждаващ за опасност, изрисуван с боя направо върху скалата, се виждаше груба врата. Очевидно затваряше ниша или вход в малка пещера.

— Трансформатор? Склад?

— В описанието на станцията не се казва нищо за това — твърдо отвърна Гордън.

— Ти сигурно си го научил наизуст — завида му Кашкин. — Значи колибката са я направили Горишев и Дубровски.

— И не са съобщили на Земята?

— И за такива дреболии ли трябва да се докладва?

— В седмичната сводка. Не си ли чел инструкцията?

— Предполагах, че ще успея да я прочета тук. Може би те там си седят? Направили са тая съборетина, за да ни озадачат, и нарочно не са съобщили!

— А следите?

— После ще му мислим. Някакъв номер... От тези момчета всичко може да се очаква.

Като се приближиха до вратата, видяха на нея да виси странен предмет. Кашкин опипа металната скоба, съединена с къс цилиндър.

— А това що за знак е?

— Не е знак, а катинар.

— От кой музей?

— Сами са го направили.

— Излиза, че там ги няма. Но защо им е потрябал катинар?

— За да заключват.

— Какво и от кого?

— Няма да се изненадам, ако това „нещо“ или „някой“ свисти. Кашкин изхълца от любопитство.

— Какво се казва в инструкцията по този повод?

— Според инструкцията ние сме задължени да съобщаваме на Земята за всичко необичайно. Но връзка ще имаме чак в шест часа сутринта. Така е устроен предавателят.

— Играем си на Луна? Значи до утре сутрин те ще могат да ни разиграват! Най-добре е да се правим, че нищо не е станало. Ще им омръзне и сами ще излязат.

— Предлагам — Гордън се намръщи, — първо, да не се делим, ще ходим двамата заедно като патрул. Второ, да намерим ключа за вратата, да установим що за врата е.

— Ти си разтревожен?

— Не знаем какво става тук.

2.

— Къде може да е ключът? — Кашкин погледна към стената. — По-рано ги окачваха на пирони. Чел съм го в някакъв роман. Но тук няма пирони.

— Държали са ги в чекмеджетата на бюрата.

— Да попитаме протоколчика. Нали е за това. Слушай, приятелю. — Кашкин се обърна към отверстието, което приема наредждания. — Чуваш ли ме?

— Чувам — отвърна машината.

— Не знаеш ли къде е ключът?

— Не.

— За какво са разговаряли?

— За различни неща.

— Умен отговор. А за какво най-много в последно време?

— За снежния човек.

— А това що за звяр е?

— Човекоподобна маймуна — съобщи протоколчикът.

— И какво са говорили?

— Горишев разправяше, че е срещнал снежен човек.

— По дяволите! — оживи се Кашкин. Той погледна въпросително Гордън.

— Глупости — рече Гордън. — Стара легенда. Маймуната, дори и да е съществувала, е умряла преди двеста години. Никой не я е виждал. Никой учен.

— Възпроизведи разговора — поиска Кашкин от протоколчика.
— Първия разговор за снежния човек.

— Това е продължение на разговора — съобщи протоколчикът.
— Началото не съм го чул. Разговорът е започнал на територията, а външният канал... — протоколчикът замъкна... май не беше съвсем в ред. Възпроизвеждам записа.

— Достатъчно мистификации — разнесе се гласът на Дубровски.
— Отначало измисли, че си намерил горски ягоди в снега, и аз, като същински глупак, се юрнах да ги търся. После каза, че те болят зъбите всеки път, преди да тръгне лавина, и аз се опитах да изградя теория на основата на ултразвук. Сега фантазираш по повод снежния човек.

— Защо да фантазирам?

— Ти си много несериозен човек. Дори не зная какво да мисля за теб.

— А какво мислиш за тези снимки?

— Снимки? — възклика Кашкин. — Горишев е показал снимки?

— Да — потвърди машината. — Шест снимки.

— Къде са снимките? — Кашкин дори подскочи от нетърпение.

— В чекмеджето на бюрото.

Дори Гордън не издържа. Той се приближи до бюрото и започна да изтегля едно след друго чекмеджетата. Твърде скоро нареди върху бюрото шест снимки.

С малки изменения в ракурса те изобразяваха едно и също същество, което приличаше и на маймуна, и на див човек. Ниско чело с издuti дъги на веждите, неразвит нос, полегати рамене, дълги възлести ръце и къси като на мечка крака. „Снежният човек“ стоеше, облегнат с гръб на някаква скала, леко наклонен напред, извърнал глава. Под надвисналите кости едва се различаваха очите.

— Да... Красавец! — възхити се Кашкин. — Но каква сензация!
— изпадна той в още по-голям възторг. — Ето, това разбирам аз за откритие!

— Защо са си мълчали за него? — с недоумение рече Гордън. — Не разбирам... Защо — попита той протоколчика — съобщението за „снежния човек“ не е предадено на Земята?

— Горишев казваше съобщението да го предаде Дубровски.
Дубровски отвръщаше, че трябва да го предаде Горишев.

— Нелеп спор — удиви се Гордън. — Защо Гoriшев е искал да го предаде Дубровски?

— Защото през тези дни Дубровски беше старши на смяната.

— А защо Дубровски е смятал, че за „снежния човек“ трябва да съобщи Гoriшев?

— Защото Гoriшев направи открытието.

Кашкин внезапно подсвирна.

— Ами ако са ги отвлекли „снежни хора“?

— Какви ти „снежни хора“? — разсырди се Гордън. — На снимката е една и съща маймуна.

— Но тази маймуна не е могла да съществува сама! Може би са цяло стадо. Дубровски е поправял външния канал, включил го е за секунда, чул е свистенето на вожда им и се е втурнал да спасява Гoriшев. А те са го отвлекли и него.

— Без да оставят следи по снега?

— Може би те прескачат наведнъж по двадесет метра?

— С такива крака няма да скочиш толкова!

— Тогава може да са им хвърлили примка или нещо друго. И са ги измъкнали направо върху скалите. Вероятно „снежните хора“ са отлични пълзачи по скалите.

— Хм... — Гордън се поколеба. — Както виждам, ти си фантазьор.

— Сега е ясно защо са направили катинар — продължи възбудено Кашкин. — Простото резе маймуната лесно ще отвори. Катинар против „снежния човек“. Но какво крият в склада? Ей — обърна се той към протоколчика, — можеш ли да отговориш на такъв въпрос — какво има в склада, разбиращ ли, там в пещерата, навън, в заключеното?

— Снежен човек — отговори протоколчикът.

— Виж какъв номер... — озадачено прошепна Кашкин. — Добре щяхме да се наредим, ако бяхме намерили ключа и отворили вратата. Ето какво означават черепът и костите! Напомняне да се внимава.

— Трябва да вземем бормашина — рече Гордън — и фенерче.

... Като огледаха внимателно вратата, те се убедиха, че в дебелите дъски някой вече е пробил десетина отверстия.

— За въздух — съобрази Кашкин. — А катинарът е, за да не го освободят роднините му.

Той прилепи око към една от дупките.
Гордън се залепи за съседното отверстие.
Лъчът от фенерчето опря в стената на пещерата.

И двамата потръпнаха. Точно срещу тях, притиснало се към стената, стоеше съществото, което току-що бяха разглеждали на снимките.

„Снежният човек“ стоеше в поза на напрегната неподвижност. С едрите си ноздри, обърнати напред, явно поемаше въздух. На ръст беше по-висок от човек.

— По-внимателно... — прошепна Кашкин. — Виж, в лапата си държи камък! Ако го хвърли в окото...

И двамата затаиха дъх. От пещерата не се чуваше нито звук. „Снежният човек“ не помръдваше.

Гордън премести фенерчето, притисна го към друго отверстие. Лъчът удари по полегатото чело, сред сивкавокафявите косми блеснаха като точки зениците.

На Кашкин му се стори нещо познато в този поглед.

— Хайде да пошумим! — предложи внезапно той. И започна да удря с дръжката на бормашината по вратата. Маймуната дори не помръдна.

— Умряла? Мумия? Труп?

Кашкин вече сваляше катинара.

— Бутафория — подхвърли той. — Няма нужда от никакъв ключ.

Той отвори вратата. До стената, в поза, повтаряща точно изображението на снимките, стоеше чудовището, още по-страшно на дневна светлина. Кашкин се приближи до „снежния човек“ и го хвана за брадичката.

— Камък — каза той. — А очите са от копчета на гащеризон.

Сега и Гордън можа да се убеди, че от стената стърчи изпъкнала скулптура.

— Грубо е изработено, но впечатлява — произнесе Кашкин. Той отстъпки крачка назад. — Разбира се, сведущите хора ще намерят някои отклонения от анатомията. Но е също като жив!

— Грандиозна мистификация — намръщи се Гордън.

Те се обърнаха и огледаха заснежената площадка, където се прекъсваха следите.

— За миг — призна си Гордън — помислих, че може би са затворени тук, в пещерата. Ти с твоите фантазии подейства и на моето въображение. Някакъв конфликт със „снежния човек“ би могъл да завърши така, че те да се окажат вътре, а той отвън — за маймуната няма да е трудно да щракне катинара.

— Щяха да ни видят през дупките и да вдигнат шум.

— Не знаех за дупките.

— И все пак, къде са момчетата?

Тихо, безветreno. Една снежинка литна от стръмнината, блесна на слънцето и легна върху бялата пелена.

За първи път чувство на тревога прониза Кашкин. Живеещите на осмия километър по пътя към Луната ги обкръжаваха не бутафорни, а истински опасности.

— Нито на стъпка не сме се приближили към разрешение на загадката — с огорчение направи извод Кашкин. И веднага се удари по челото. Вярно, ударът плесна по пластмасовия шлем. — Ние сме глупаци — рече той убедено. — Същински дръвници. Не се сетихме за вятъра.

— Какво общо има вятърът? — удиви се Гордън.

— Нещастие! — възклика Кашкин. — Станало е нещастие.

Отнесъл ги е вятърът!

— Ами, знаеш ли...

Но Кашкин вече крачеше към мястото, където прекъсваха следите.

— Мястото е под наклон. Виждаш ли? Порив на вятъра и тях ги няма.

— По-скоро ще повярвам, че са се провалили вдън земя — отвърна Гордън. Той се опита да направи няколко крачки в посоката, накъдето се отправяха следите. Снегът не беше дълбок, едва до глезените, почвата под него беше твърда.

— Тук не можеш да пропаднеш. Няма нито ями, нито канавки.

— Вече казах — подхванал ги е порив на вятъра.

— Не вярвам във вятъра — възрази Гордън. — Когато долетяхме, беше съвсем тихо. Хайде да разгледаме.

До оградата имаше неотъпкан сняг. По-нататък, през редките дупки на мрежата се виждаше склон, който се спускаше надолу. На

около петнадесет крачки започваше обрив. По снега нямаше никаква следа.

— Ако са прелетели над оградата — неуверено подметна Кашкин, — отнесло ги е направо там... — Той потръпна.

— Къде отиваш?

Кашкин се катереше по решетката, като се хващаше за възлите на мрежата.

— Да се излиза от територията на станцията е категорично забранено — с твърд глас произнесе най-близкият стълб.

— Интересно какво е казал този стълб — промърмори злобно Кашкин, — когато тук по въздуха са прелетели Горишев и Дубровски. Всичко е предвидено, а хората ги няма! — Кашкин продължаваше да виси на мрежата, без да обръща внимание на предупрежденията на стълба. Накрая слезе. — Нищо не се вижда.

— Да поговорим още веднъж с протоколчика? — замислено произнесе Гордън.

— Тази машина само ни обърка! — Кашкин говореше с досада. — Не разбира от хумор, не знае студентски поговорки — представям си как ще изобрази поведението ни. В нейното изложение ще изглеждаме пълни идиоти. Поне аз. Разбира се, ти повече ѝ импонираш.

— Напразно злобееш! Машината не е виновна за нищо. Горишев специално е мистифицирал Дубровски. И щом той е повярвал в „снежния човек“, какво искаш от машината! Главната беда е, че не знаем какво да питаме протоколчика. Необходими са нови данни, тогава ще се появят и нови въпроси. Знаеш ли какво? Да прегледаме показанията на всички прибори за един час преди нашето идване!

— Представи си, че са регистрирали земетресение?

— Не бих изключил и земетресение.

Те още веднъж огледаха площадката, която блестеше синкаво под безоблачното небе. Колиби и колибки, уреди на открito и нито една следа край тях.

— Днес не са ги преглеждали — забеляза Кашкин.

— По разписание това трябва да направим ние. Проверяват ги веднъж на два дни. Регистриращите устройства са вътре в станцията.

Те си разделиха лентите с графиките, седнаха на масата, отместиха встриани чиниите и се задълбочиха в изучаване на материалите.

— Земетресение не е имало — установи Кашкин. — Като се изключат две, чиито епицентри се намират на четири и на шест хиляди километра оттук.

— В слънчевото лъчение няма нищо особено — мърмореше Гордън. — Космическите лъчи са в норма.

Те преглеждаха всичко поред. Шушнене на ленти, нечленоразделни възклициания. И внезапно...

— Ето! — възкликна Кашкин. — Нали казвах.

Той поднесе към очите на Гордън синкава лента. Гордън погледна зъба, в който беше тикнат палецът на Кашкин.

— Какво е това?

— Вятър. Виждаш ли — почти права линия? Пълно затишие. И внезапно остьр зъб. После затихващи зигзази. И отново пълно затишие — равна линия. По време... по време... съвпада! Тринадесет часа и тридесет и четири минути. Силен порив на вятъра. Какво?

— Силен ли? — Гордън взе лентата от ръцете на Кашкин. — Къде е мащабът? Абе с такъв порив няма да вдигнеш двама мъже във въздуха.

— Забравяш скафандрите! Те са истински балони. Знаеш — колкото по-силен е вятърът, толкова по-плътен става въздухът. И ето, настъпва миг, когато...

— Се задействат клапаните — студено завърши Гордън. — Подемната сила на скафандрите е постоянна. Специално е предвидено тя да подхожда на постоянната разлика в теглото на Луната.

Но не беше толкова лесно да се накара Кашкин да се откаже от обзелата го мисъл.

— Тук лесно можеш да паднеш и да се удариш — рече той. — Ударил се клапанът в земята и излязъл от строя.

— И двамата наведнъж?

Кашкин се замисли само за секунда.

— Единият. Дубровски си е спомнил за неизправния клапан в скафандъра на Горишев и се е втурнал след него. Точно когато го е хванал, внезапно духнал вятър и ги прехвърлил и двамата през мрежата. — Кашкин така ясно си представяше картината, че дори

скочи от креслото. — Трябва да вземем въже и да изследваме пропастта. Пет пари не давам какво ще каже по този повод бетонният стълб. — Той пристъпи към вратата.

— Скафандърът — равнодушно подметна вратата.

Кашкин спря и се заоглежда.

Гордън махна с ръка.

— Версията отпада — уморено изрече той. — Вратата няма да пусне човек с неизправен скафандър. Ако в скафандъра има някаква неизправност, той сам ще сигнализира за нея.

Кашкин бавно се върна на мястото си.

Този път Гордън мълча доста дълго. Напомняше шахматист, който търси отговор на сложен ход на противника.

— Вероятно тайната е съвсем проста — каза накрая той. — Не ти ли се струва, че Горишев и Дубровски просто не са могли никъде да изчезнат от територията на станцията? Вихролетът се изключва. На скалната стена не може да се изкачи дори алпинист. През оградата не може да се прелети. Досега ние разработвахме варианти на това, как са напуснали територията на станцията. А сега да предположим, че те са тук.

— Как ще обясниш следите?

— Следите могат да нямат нищо общо с изчезването на Горишев и Дубровски.

— Нова версия?!

— Просто по-критично преценявам фактите. Следите може да са стари.

— Снегът е пресен.

— А ти знаеш ли как тук вали сняг? Тук ветровете духат под всяка къв ъгъл. Старите следи биха могли да се окажат в зона на случайно затишье.

— Но ние не можем да изследваме цялата територия сантиметър по сантиметър, да обърнем всеки камък, както обискирахме тези стаи? Няма да ни стигнат и две седмици.

— Разбира се. Ако до шест часа сутринта не измислим нищо, ще съобщим на Земята, ще повикаме хора. Но какво да правим сега? Имаш ли някаква идея? Дори и най-фантастичната!

— Уви — отвърна унило Кашкин, — фантазията ми пресъхна.

— И аз нямам никаква хипотеза — призна Гордън. — Хайде да помислим — предложи той. И потъна в размисъл.

Но Кашкин не можеше дълго да се сдържа. Започна да мисли на глас.

— Интересно как изглеждат тези момчета? — Той изсумтя. — Съвсем различни хора, ако се съди по онова, което успяхме да узнаем за тях. Горищев може да измисли каква ли не глупост. Дубровски е сериозен мъж. Ако се хване с нещо, го върши както трябва: поправка на външния канал, изследване... Какво е изследвал, когато Горищев е започнал да го баламосва със своя „снежен човек“? Не помниш ли?

— Нещо свързано с ултразвук. Май начин за предупреждение за лавина.

Кашкин се оживи.

— Слушай — обърна се той към протоколчика, — тук има ли лавини?

— В планината — удиви се Гордън. — А къде другаде да има?

— Не те питам теб. Има ли лавини на територията на станцията? Хайде, поразмърдай си клетките! Нещо много дълбоко съобразяваш!

— Лавиноопасен е западният участък — отговори протоколчикът.

— Мощи ли са лавините?

— Слаби. Големите лавини отминават станцията.

— Ти мислиш... — досети се Гордън.

— Точно така. Ние все тръгвахме от Горищев, а е трябало да започнем с Дубровски. Ей, машина! Дубровски е конструирал уред за прогнозиране на лавини, нали?

— Да — отвърна протоколчикът.

— Къде е уредът?

— Поставен е на територията на станцията.

— Къде точно?

— В западния участък.

— На кое място?

— Дубровски го нанесе на картата.

— Къде е картата?

— В долното чекмедже на бюрото.

— Гениална машина! Взимам си назад всички критични бележки. Намери ли картата? — попита той Гордън.

Той продължаваше да рови в чекмеджето.

— Ето я. — Гордън разстла картата на масата. — Западния участък, накъдето водеха следите.

— А отбелязано ли е мястото, където е поставен уредът?

— Сега... Тук има най-различни символи. Аха, има надпис — „Лавиноскоп“.

— Отлично! — Кашкин седеше в креслото, скръстил ръце на гърдите, и не гледаше картата. — Сега нанеси на картата следите до мястото, където се прекъсват. Нанесе ли ги?

— Горе-долу така.

— Сложи линия — в гласа на Кашкин прозвучаха тържествени нотки — от края на следите до точката с надпис „Лавиноскоп“. Пропаст? Ето, по тази линия трябва да ги търсим.

4.

— Няма уред — съобщи Гордън. Той държеше в ръце картата и я сверяваше с местността. — Може Дубровски да го е преместил — добави той със съмнение.

— На картата показан ли е релефът?

— Не, това е по-скоро план.

— Можеш ли да определиш мястото, където трябва да се намира лавиноскопът?

— Виждаш ли черния камък, който се подава от снега? Вдясно на около десет метра.

— Там и ще се прицелим.

Те се движеха по бялото поле, като забиваха лопати в снега. Повърхността на снега оставаше равна, но почвата под краката им се снижаваше по малко. Сякаш навлизаха в река. Вече газеха до колене. Гордън викна и потъна до кръста.

— Тук има яма.

— Да започнем да рием ров.

Снегът беше лек и сипкав. Едва се задържаше върху лопатите. След половин час се бяха вече задъхали.

— Пет минути почивка — обяви Кашкин.

Гордън се опря на лопатата.

— Кажи, как виждаш картината?

— Съвсем просто — отвърна Кашкин. — В това отношение ти се оказа прав. Дубровски е работил над уреда, който улавя опасността от лавини. Все нещо трябва да предшества падането на лавина. Освен натрупването на самата снежна маса някакви процеси вътре в нас. Та нали лавини падат и при пълно безветрие. Нещо ги подготвя така, че да се сринат и при пляскане с ръце. Явно — аз не съм специалист, само предполагам — това някак си е свързано с ултразвук или може да се открие с негова помощ. Когато Горищев се е пошегувал, че го заболяват зъбите преди падане на лавина, Дубровски е допуснал, че това наистина е така. Неговият уред работи с ултразвуци, а да се пренастрои на чуващ се звук не е трудно. Иззвирване — това е сигналът, че предстои някъде да падне лавина. Но звукът нищо не говори кога ще стане това. Връзката между Дубровски и Горищев не е действала — външният канал е бил излязъл от строя. Работела е само връзката с уредите. Тя се осъществява по особен канал. Дубровски е чул иззвирването и е хукнал да предупреди Горищев. Лавината ги е настигнала някъде тук. Засипала е следите и на двамата и уреда. Лавината е била малка, затова не се е отразила върху общия вид на местността. Ние и без това не знаем как изглежда нормално тази местност. Или по-точно как е изглеждала вчера. Тук всичко се мени всеки ден. Има и косвено потвърждение — ветромерът е фиксиран въздушната вълна от лавината.

— В твоите разсъждения — рече Гордън, като хвана лопатата — има липса на логическа връзка. Защо Горищев е тръгнал в посока, противоположна на площадката за кацане на вихролета? Той е тръгнал да посреща „дяволите“, а това сме ние, не „снежните хора“.

— Не се наемам да го обясня. Да оставим тези загадки, докато се срещнем с тях.

Те копаха още около двадесет минути. Снегът наоколо вече достигаше до рамената им. Изглеждаше, че повече потъват на дълбочина, отколкото се придвижват напред.

— Нашият ров може да мине покрай тях — не издържа Гордън.

— Те сигурно не ходят по права линия. Вероятно си имат пътеки, по които отиват от един уред до друг.

Лопатата на Кашкин се натъкна на нещо твърдо. Той хвърли лопатата и клекна. От снега стърчеше грайферна подметка с ток във форма на подкова.

Човекът лежеше по протежение на рова и им се наложи доста да поработят, докато го откопаят. Последна освободиха от снега главата. Човекът веднага се размърда. Седна. През шлема, облепен със сняг, се видя квадратно лице, твърда брадичка, сини очи. Човекът прокара ръкавица по повърхността на шлема и оставил прозрачна ивица. После се напъна и седна.

— Дубровски — представи се той. — Откопахте ли Горишев?

— Къде го е засипало?

— До лавиноскопа. Сега ще ви покажа. — Дубровски се изправи на крака. Беше широкоплещест, с ръст на баскетболист.

— Колко кислород ви е останал? — заинтересува се Гордън.

Дубровски погледна брояча на ръкава си.

— За двадесет и девет минути.

— А на Горишев?

— Не повече. Запасите се ограничават, за да се свиква на икономия и на постоянен контрол на дишането.

Гордън и Кашкин се спогледаха.

— Няма да успеем. За един час изминахме по-малко от половината разстояние до лавиноскопа.

Дубровски погледна лопатата.

— С какво копаете?

— С всичко, което намерихме в станцията.

— В бараката има снегомет.

Кашкин се втурна към склада.

— Заради този идиотски „снежен човек“ — разсърди се Гордън — не огледахме склада. Играта можеше да свърши твърде зле... — спомни си черепа с костите и му се дощя да изругае.

Дубровски направи няколко движения с ръце и се съвзе напълно.

Кашкин домъкна снегомета — на вид напомняше плуг. Дубровски насочи острието към предната стена на рова и стисна ръчката. Веднага встрани се сипнаха снежни вихри и снегометът се придвижи напред, като се вряза в неразкопания слой. Дубровски вървеше с равномерни крачки, сложил ръце върху ръчките, въртеше ги и управляваше механизма. С всяка крачка ровът се удълбочаваше.

— Тук има яма — поясни Дубровски. — Скатовете играят ролята на звукоуловители. Поставих лавиноскопа в най-дълбокото място.

Горишев не лежеше, а седеше под триметров пласт сняг. Веднага щом получи възможност да се движи, той се размърда. В разкопания сняг до него стърчеше горната част на лавиноскопа; беше шестоъгълна, приличаше на голяма гайка.

— Кислород? — попита Гордън.

— До червената черта.

Гордън и Кашкин подхванаха Горишев под ръцете. Невисок на ръст, мургав, с нетърпеливо изражение на лицето, той движеше ръце и крака, сякаш искаше да се стопли. Затичаха към станцията. Дубровски едва успяваше да ги следва с лопатите и снегомета на рамо.

Внезапно Горишев спря.

— Зъбите — рече той.

— Какво им е на зъбите? — попита Гордън.

— Болят ме.

Дубровски се намръщи.

— Пак започва... Още не е отдъхнал, а вече...

— Гледайте! — възклика Кашкин.

От далечния склон се проточи бяла струйка. Дубровски захвърли лопатите и плуга и хукна към лавиноскопа.

6.

Когато влязоха в станцията, Гордън и Кашкин помогнаха на Горишев да свали скафандръа и го сложиха да седне на стол. Скоро се появи Дубровски.

— Зафиксира го — съобщи той от прага. Видът му беше доволен.

— Да хапна — помоли Горишев. — Така изгладнях, докато се въртях под снега.

— А аз не се движех — каза Дубровски, като разкопчаваше скафандръа. — Дори подремнах.

— Психическа издръжливост — удиви се Кашкин.

— Икономия на кислород — обясни Дубровски.

Да се стопли обедът беше работа за минути.

— Виждам, че дрямката се е отразила добре на апетита — подметна Горишев, като гледаше как Дубровски тъпче в устата си залък след залък. — Сега разбирам защо напролет мечките са гладни.

— Какво общо имат мечките? — Дубровски вдигна квадратните си рамена. — Мечката спи през цялата зима. И живее за сметка на

натрупаните мазнини.

— Да, забравих да ви представя своя колега — с трагичен тон изрече Горишев. — Трябва да ви предупредя — този юноша не разбира от хумор.

— Не обичам глупавите шеги — потвърди Дубровски.

— Например за зъбите.

— За зъбите не бях прав — рече сериозно Дубровски. — Поднасям извинения. Последният случай е твърде убедителен.

— Виждате! — жално възкликна Горишев. — А аз точно за зъбите се пошегувах.

— При него не можеш да различиш — с огорчение произнесе Дубровски — кога говори сериозно и кога се занася.

— Първия път зъбите наистина ме заболяха — поясни Горишев.

— Но защото пих ледена вода. За лавината споменах просто така. А тя да вземе, че да се свлече.

Гордън реши да прекрати споровете.

— Как се озовахте при лавиноскопа? — попита той.

— Глупост — усмихна се Горишев. — Заболяха ме зъбите. Честна дума! — изпревари той репликата на Дубровски. — И аз помислих... Нали разбирате, със сериозното си отношение към всичко на този свят Дубровски може да обърка когото и да е. Изобщо аз... мина ми през главата... Ами ако наистина зъбите имат някаква връзка с лавините? Разбира се, смешна мисъл. Отлично го разбирам. Е, тръгнах към лавиноскопа, за да видя какво показва. Тогава ме затрупа лавината.

— Добре, а „снежният човек“? — попита Гордън, като се облегна в креслото.

Бяха свършили с обеда. На масата имаше поднос с плодове.

— Опитайте всеки ден да общувате с човек, който няма чувство за хумор — разгорещено заговори Горишев. — На шега казах, че в снега е цъфнала дива ягода. Той повярва. Пошегувах се за зъбобола, той започна да пише дисертация. Тогава от отегчение измислих историята със „снежния човек“. — Той взе една ябълка и я загриза.

Дубровски стана и без да пророни нито дума, се зае с работата, която бе прекъснал преди три часа. Той вдигна от пода отвертката, приближи креслото към панела и затърси повредата в блока на външния канал.

Гордън гледаше изпитателно Горишев.

— Жалко — каза той след известно мълчание, — че няма да ви се наложи да работите на Луната.

Подвижното лице на Горишев изрази изненада.

— Защо?

— А бихте ли могли заедно с Дубровски да дежурите цяла година?

— Не — изтръгна се от Горишев. — И си правя самоотвод — каза той по-спокойно. — Но двойките могат да се подбират в различни комбинации — поясни той. — А в някои станции дежурят по шест души.

— И за всяко място има по трима кандидати! — възклика Кашкин. — Струва ми се, започвам да разбирам защо ни изпращат тук!

— Ако имате предвид съвместимостта на характерите — усмихна се Горишев, — то в крайна сметка... чувство за хумор...

Гордън рязко го прекъсна.

— Аз също не съм лишен от чувство за хумор — заяви той. — Но не бих дежурил с вас.

След кратко размисляне Кашкин се присъедини към тях.

— И аз. Макар да имам лек характер. Дори с известно лекомислие.

Горишев изпитателно изгледа всички.

— Трима човека — три несъвместимости — направи заключение Гордън.

— Достатъчно, за да те изгонят от средата на кандидатите — резюмира Кашкин.

— Шегувате ли се? — възклика Горишев. После се развесели. — Обичам момчета с чувство за хумор.

Гордън каза на Кашкин, сякаш Горишев го нямаше:

— Не ти ли се струва, че трябва да го оставят на Земята от чисто научни съображения? Че той е просто феномен. Не разбирам много от лавини, ултразвуци и симпатичната нервна система, но е напълно очевидно, че всички тези съпадения не са случайни.

— Ами! — незабавно откликна Кашкин. — Три попадения от три възможни! Какъв уред още отначало ще даде такава стопроцентова точност! Да се залепят необходимите датчици — и ето, готов лавиноскоп. Какво е Дубровски с неговите опити?

— Готово — рече Дубровски, като хлопна вратичката на панела.

— И какъв опит ще направи със себе си Горишев?

— Чудо! — възклика Горишев. — Стана чудо! Вие сте свидетели. Дубровски изрече първата си острота. За цял месец. А може да е първата в живота му. Да го впишем в протокола.

— Защо острота? — удиви се Дубровски. — Говоря сериозно.

— О, боже! Има от какво да те заболят зъбите — изстена Горишев. Той заклати глава с вид на мъченик.

— Какво, трябва ли да очакваме лавина? — осведоми се Кашкин.

И веднага се разнесе свистене. След това се чу шум като от далеч минаващ влак и звук от удар.

— Външният канал действа — със задоволство каза Дубровски.

— Лавиноскопът задейства.

— И Горишев — подметна в тон с него Кашкин.

— Горишев реагира по-рано — уточни Гордън. — Така ще впишем в протокола.

Нещо в тона на Гордън накара Горишев да застане нащрек. Гордън говореше прекалено сериозно.

— Нали няма да го направите? — Горишев с тревога и надежда гледаше Кашкин и Гордън.

— Защо? — сухо запита Гордън. — Дължни сме да го направим. Науката не може да отминава такива факти.

— В края на краишата това не е другарско — лицето на Горишев се изкриви.

— А вие можете ли да съдите кое е по другарски и кое не е? — рече Гордън. — Дори не забелязахте, че сме оформили другарски съд. Вашите другари, вашите колеги казват мнението си за вас. Двама вече гласуваха „против“.

Върху лицето на Горишев се изписа удивление.

— Спрямо кого съм постъпил не по другарски?

— Спрямо Дубровски.

— Аз?! — Горишев ококори очи. — Тръгнах да гледам лавиноскопа само за да го зарадвам. И ме засипа лавина. Ако не ме бяхте откопали в последния миг, сега нямаше да има кого да съдите.

— Това са различни неща — рече Гордън. — Имам предвид историята със „снежния човек“.

Горишев продължаваше да не разбира нищо.

— Обикновено баламосване. Аз се увличам по скулптурата. Загубих цяла седмица, исках да постигна пълен ефект. А той всичко провали, като каза сам да съобщя на Земята за открытието си.

— А представяте ли си — студено произнесе Гордън, — поне сега представяте ли си какво щеше да стане, ако Дубровски беше съобщил по радиото за вашия „снежен човек“? На кого щеше да се смее светът?

— Има граници за всяка шега — потвърди Кашкин. — Едно нещо е в студентска компания, а друго пред цялата планета. Тук хуморът свършва. Нарича се другояче.

Горищев от смущение смачка салфетката.

— Съвършено очевидно ние разбираме по различен начин хюмора — забеляза Гордън.

— Е, всичко се изясни — каза Кашкин. Искаше по-скоро да приключи неприятния разговор. — Остава да се разпишем в книгата за дежурствата.

— А аз? — викна Горищев. — А аз какво ще правя? Тази ваша шега?! Вие...

— Обикновено баламосване — твърдо произнесе Гордън. — Струва ми се, така наричате вие подобни шеги. Сега усетихте ли какво е? — Но веднага му стана жал. — Добре, по отношение на зъбите наистина се пошегувахме... Но ако говорим сериозно, според мен вие имате само една възможност.

Горищев с надежда погледна Гордън.

— Дубровски — каза му той.

— Да, такъв кротък момък не можеш да намериш в цялата Вселена — кимна Кашкин.

— Няма нужда да ни изпращате — рече Дубровски. — И без това загубихме много време.

Той завъртя едно копче. На стената светна екран.

— Можете да гледате.

7.

Двете фигури на екрана бавно вървяха към вихролета. Едната, висока, крачеше спокойно, а другата, малката, подскачаше и размахваше ръце.

— Шеги, шеги — засмя се внезапно Гордън, — но най-смешното ще бъде, ако наистина се открие връзка между зъбите и лавините. По принцип това не може да се изключи. Но първото, най-сериозното изпитание издържа ти — каза той с друг тон. — Ако не беше ти с догадките и енергията си, Дубровски и Горишев щяха да лежат под снега. С теб човек няма да пропадне!

Вихролетът се издигна над площадката и изчезна.

— Интересно — помисли на глас Кашкин — какво ще стане с нас след месец? — И си отговори: — Аз навярно ще бъда по-сдържан. Ще придобия методичност. А ти — обратното, ще възприемеш от мен излишъка ми от лекомислие.

Върху лицето на Гордън се появи познатото на Кашкин изражение на каменно упорство: „Нямам намерение толкова лесно да променям характера си.“

— Само протоколчикът ще си остане, какъвто си е — въздъхна Кашкин и продължи да разсъждава. — А пък би могъл да набере качества от всеки практикант. Така ще стане приятен събеседник. Ще има с кого да си прекарва човек свободното време.

— Протоколчикът трябва да си остане протоколчик — върази Гордън. — Той протоколира и с това се ограничават функциите му. След това записите му психолозите ще анализират с други машини. Тук се изпитват или по-скоро се притриват характерите на хората. Машината не трябва да участва в играта.

— Ти се разприказва — зарадва се Кашкин. — През първия час не изрече и десет думи.

— Просто възнамерявам да мина без думи там, където е възможно. Ако думата не съдържа информация, за какво е? Думите служат за предаване на мисли.

— А нима всички думи, произнасяни от човека, не съдържат информация?

— Въпросът е за какво?

— За какво ли не. За всичко. За чувствата на човека, за настроенията му.

— И дори за характера му — усмихна се Гордън. — Например за приказливостта. Такава информация е достатъчно да се получи веднъж. По-нататък вече не е нужна.

— Освен необходимостта да се разменят мисли човек изпитва нужда да споделя чувствата си! — изстена Кашкин.

— За това не са необходими много думи. Една, две. Останалите обикновено не носят нищо ново.

— Но човек не е информационна машина! — възкликна Кашкин.

— Говоря за чисто човешки потребности.

— Хората са различни — вдигна рамене Гордън. — На един му трябва едно, на друг — друго.

— Започна първият спор.

„Май ще си имам достатъчно работа“, би могъл да помисли протоколчикът, ако машината можеше да мисли.

Публикувано в сп. „Наука и техника“, бр. 22-24/1987 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.